

Despre graiul local de la Smadovița - Bâcleș (Mehedinți)- minciunica

Varvara Măneanu

Când te gândești la **Ziua Limbii Române***, poți să ai în minte ceremonialul festiv închinat unei persoane, care cu fiecare aniversare, inevitabil, se împovărează de un număr tot mai mare de ani, capătă mereu noi preocupări adecvate vârstei, lăsând în urmă gândurile și preferințele tinereții. Tot astfel și limba unui popor, evoluează odată cu el, îmbogățindu-se cu neologisme, modificându-și mereu fondul principal de cuvinte, lăsând în urmă, un lexic pasiv, arhaisme, regionalisme, un fond lexical depășit de realitățile sociale, economice, politice și mentalitățile comunităților.

În contextul noii tendințe globalizatoare, de uniformizare a limbii sau *standardizarea limbilor*, unul din semnele că un vorbitor este posesorul unei culturi cuprinzătoare este numărul de cuvinte autohtone, regionale, arhaice sau multitudinea de sensuri ale unor cuvinte obișnuite (polisemia) pe care le utilizează (sau al căror sens îl cunoaște) pentru a evoca o situație specifică unei regiuni, epoci sau comunități.

”Cuvintele folosite azi doar în graiul popular sau în regiuni limitate (regionalisme), după cum arată lingviștii români- constituie o tradiție a graiului local, diferit de limbajul standard, modern, de uz curent în toate raporturile sociale, culturale și administrative”¹ iar acestea devin în gura vorbitorilor o marcă identitară, semnul de apartenență la o comunitate, subzonă sau zonă etnografică.

*”Toate aceste cuvinte, arată autorii unui recent și bine venit Dicționar de Arhaisme și Regionalisme (de Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor) – arhaisme și regionalisme, fac parte dintr-un **mare fond de rezervă**, util limbii noastre literare, pentru că scriitorii recurg uneori la cuvinte vechi și regionale, pentru a evoca oameni și realități din alte medii (din trecut ori din locuri limitate regional). Tudor Vianu subliniind importanța acestor cuvinte pentru limbă spunea că, prin astfel de cuvinte vechi și regionale, creația literară localizează și datează realități, oameni, idei exprimate nuanțat diferite de lexicul de azi.”²*

1* Material scris pentru Ziua Limbii Române, ediția 2013.

Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de Arhaisme și Regionalisme*, I, Ed. Saeculum Vizual, București, 2003, p.1

2 Ibidem.

Tocmai din acest mare **fond de rezervă al limbii române**, ca o exemplificare a celor de mai sus spuse dorim să aducem în atenție evoluția semantică a unei lexeme din fondul comun de cuvinte și anume cuvântul: **minciunică**, diminutiv de *la minciună, minciunea*.

Parcurgând întreg articolul privind cuvântul *minciună, minciunică, minciunea* din *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*³, nu găsim sensul pe care acest cuvânt îl desemnează pentru locuitorii arealului satului Bâcleș, Smadovița, în expresia a face *Minciunica*. În urma anchetei noastre etnografice, cu ani în urmă, am putut afla că pentru membrii unui număr destul de redus de comunități din județul Mehedinți(respectiv Bâcleș, Smadovița și probabil și Corzu, Petra) expresia echivalează cu *aflarea ursitei* (modalitate de predicție maritală).

Referindu-ne la istoricul sensului lexemei *minciunica* și a expresiei *a face Minciunica* putem spune că acestea aparțin perioadei autarhice la satului, când în mod sistematic, după terminarea sărbătorilor de iarnă, în fiecare gospodărie se instala războiul de țesut, iar țesutul dura până spre primăvară.

În anumite zone din județul Mehedinți precum în arealul satelor Bâcleș, Smadovița, la terminarea sezonului de țesut, *care în mare coincidea cu timpul fast din jurul datei Dragobetelui când se puteau face predicții maritale*, se practica de către unii tineri un obicei legat de aflarea ursitei sau ursitului numit *Minciunica*.⁴

Obiceiul nu avea dată fixă, dar în general se practica în lunile de primăvară. Când țesutul se sfârșea și *se ajungea la ultimul fuștei* (denumire regională-nuia ce se punea între rîndurile de urzeală pentru a preveni încurcarea firelor) *numit local minciunică*. Cea care a terminat de țesut, lua *minciunica* și o dădea *la unul din copiii ei, fată sau băiat* sau la o *rudă apropiată, necăsătorită*, care urma să se căsătorească *și dorea să-și afle ursita*. Acesta persoană trebuia să se ducă cu *minciunica* între dinți, într-un loc ferit, unde să nu fie vazută sau auzită de cineva, să stea ascunsă acolo până când auzea primul nume de fată dacă era băiat și de băiat dacă era fată. *De îndată ce numele era auzit era aflat și numele ursitului sau ursitei*.

Acestă practică s-a mai întâlnit în zona amintită până prin 1960. Treptat, cu pătrunderea efectelor industrializării(dezvoltarea industriei textile) și în economia țărănească, *războiul de țesut s-a instalat din ce în ce mai rar, până s-a renunțat definitiv la el*. Odată cu dispariția războiului din casa țărănească au dispărut din vorbirea oamenilor și sensurile unor cuvinte care desemnau componente ale acestuia precum: *iepe* pentru tălpici, *moș și babă* sau *gâscă și*

³ Am avut în vedere *Dicționarul Limbii Române*, Editura Academiei, București, 1965, p.561 cât și versiunea DEXonline.

⁴ Obiceiul a fost cules de noi în 2008 de la Eufrosina Duplea, 55 ani, Smadovița Bâcleș, care confirma că în 1960 obiceiul se mai practica. Vezi și Varvara Magdalena Măneanu, *Vestigiile arheologice și tradiții culturale*, Editura MJM, Craiova, 2009, p.253

gâscan pentru dispozitivul care întorcea sulul din față pe măsură ce se aduna țesătura, *cai* pentru scripeții care reglau ițele, *minciunică* pentru ultimul fuștel ca și practica de a face **Minciunica**.

Observăm în cazul prezentat cum unele cuvinte comune⁵ au avut în trecut sensuri care azi sunt necunoscute de cea mai mare parte a oamenilor din zona Mehedinți, chiar și a locuitorilor unde acestea au fost atestate. Ele prezintă azi accepții considerate de majoritatea vorbitorilor învechite, care au corespuns vieții patriarhale a satului, susținut de economia autarhică și sunt actualizate în creațiile literare pentru a da un colorit arhaic evocării.

Așadar, să evocăm de **Ziua Limbii Române**, la începutul mileniului trei, *bogăția de cuvinte regionale sau arhaice*, **fondul de rezervă** cum inspirat este denumit de lingviștii români⁶, ni se pare cu atât mai potrivit cu cât *în acesta se reflectă viața istorică a poporului*, procesul evolutiv al limbii ca reflex al realităților în continuă mișcare, a modului de viață, a mentalităților, mai ales din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și întreg secolul XX.

Material scris pentru Ziua Limbii Române, ediția 2013.

⁵ Minciunică-ultimul fuștel, a face *Minciunica*- a afla ursita, *iepe* pentru tălpici, *moș și babă* sau *gâscă și gâscan* pentru dispozitivul care întorcea sulul din față, pe măsură ce se aduna țesătura, *cai* pentru scripeții care reglau ițele.

⁶ Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, op.cit.